

Posudek disertační práce

Korupce a její vliv na ekonomickou výkonnost regionů ČR

autorky Ing. et Ing. Veroniky Linhartové

Autorka zvolila společensky velmi závažné téma, neboť korupce je jev, který s novými příležitostmi souvisejícími s ekonomickou transformací po roce 1989, nedostatečnou vymahatelností práva a v neposlední řadě i nízkou úrovní etického smýšlení v naší zemi, nabyl značných rozměrů. Konstatuje, že korupce je dosud předmětem nejrozsáhlejších výzkumů na úrovni států a zkoumání potenciálního vlivu korupce na ekonomickou výkonnost regionů chybí regionální rozměr. Snaží se proto tuto mezeru zaplnit a navrhuje metodu kvantifikace korupce na regionální úrovni.

Struktura práce je logická. První kapitola vymezuje pojem regionu a ekonomické výkonnosti a představuje významné teorie regionálního rozvoje. Druhá kapitola je věnována regionální politice a prezentuje hlavní nástroje regionální politiky Evropské unie, nastiňuje přístupy k regionální politice ČR a připomíná i některé problémy spojené s čerpáním prostředků z evropských fondů. Následuje teoretické vymezení korupce ve třetí kapitole. Zde autorka představuje ekonomická a právní hlediska, příčiny korupčního jednání a typologii korupce. Různé metody kvantifikace míry korupce a jejího vlivu na ekonomickou výkonnost jsou předmětem čtvrté kapitoly. Pátá kapitola uvádí cíle a výzkumné hypotézy disertační práce a popisuje použité metody. Šestá kapitola obsahuje vlastní návrh metody kvantifikace korupce na regionální úrovni a její ověření na datech. Nejprve však přibližuje přístup Světové banky k měření kvality správy (governance) opírající se o tzv. Worldwide Governance Indicators (WGI) a přístup Evropské komise sloužící k vytvoření regionálního indikátoru správy, z nichž autorka ve svých kalkulacích vychází. V sedmé kapitole autorka kvantifikuje a zkoumá vliv korupce na ekonomickou výkonnost regionů. Své výzkumné hypotézy testuje pomocí korelační a regresní analýzy. Práci uzavírá shrnutí výsledků a zhodnocení přínosů.

Připomínky k jednotlivým kapitolám

Kapitola 1

Autorka správně konstatuje, že ekonomická výkonnost regionu je výsledkem působení řady faktorů. Své hodnocení však opírá především o nejčastěji používaný ukazatel HDP, který má svá známá omezení. V posledních letech se věnuje značná pozornost trvale udržitelnému rozvoji, který je charakterizován celým souborem ukazatelů. Podotýkám, že v posledních pěti letech se významně rozvinuly statistické iniciativy, jež je možno shrnout pod pojmem "Beyond GDP", které významně doplňují aspekty, jež HDP nemůže postihnout. V kontextu disertační práce mám na mysli především hledisko životní úrovně a kvality života. Podle mého názoru by bylo velmi užitečné stávající přístup rozšířit a aktualizovat.

Kapitola 3

Autorka podává ucelený a vhodně strukturovaný přehled, avšak podle mého názoru opomíjí etický rozměr korupce. Postrádám tudíž vedle hlediska ekonomického a právního též hledisko etické. Ostatně některé z uváděných příčin jsou v úzkém vztahu s morálkou a etikou ve společnosti, a tak doplnění etického hlediska by bylo na místě.

Kapitola 5

Ing. Linhartová uvádí, že hlavním cílem práce je návrh metody kvantifikace míry korupce na úrovni regionů soudržnosti ČR. Je třeba zdůraznit, že tzv. regiony soudržnosti, odpovídající dle statistické klasifikace NUTS II, jsou celky definované primárně pro evropské statistické účely. Inspirována metodikou Evropské komise pro hodnocení kvality veřejné správy autorka tak vymezuje regiony na úrovni statistických, nikoliv svébytně fungujících celků. Vzhledem k povaze příčin korupce se intuitivně kloním k názoru, že variabilita míry korupce je zdůvodnitelná při určité autonomii na regionální úrovni a existenci svým způsobem homogenního celku (např. stejné podnikatelské prostředí a výkon veřejné správy), což není případ NUTS II.

Kapitoly 6 a 7

V této kapitole autorka představuje svou metodu měření korupce na regionální úrovni, ale nejprve podrobně vysvětluje přístup Evropské komise k hodnocení kvality správy v regionech EU vyvinutý ve spolupráci s The Quality of Government Institute. Přístup staví na indikátoru Světové banky, tzv. WGI, a formou skóre ze specifického regionálního průzkumu mu dodává regionální rozměr. WGI jsou kompozitní národní indikátory zahrnující úroveň demokracie, efektivnost vlády, právní řád a kontrolu korupce. Regionální průzkumy charakterizují kvalitu správy pomocí 16 samostatných ukazatelů pokrývajících výše uvedené čtyři komponenty v každém regionu. S využitím faktorové analýzy jsou pak indikátory shrnuty do tří definovaných pilířů, což jsou kvalita, nestrannost a korupce, a ty posléze agregovány prostým průměrem do výsledného regionálního indikátoru správy. Evropské indexy byly propočteny za roky 2010 a 2013, a to na úrovni NUTS II a pro male členské země na úrovni NUTS I. Vzhledem k prováděné standardizaci index vykazuje kladné hodnoty v případě kvalitní správy, v opačném případě hodnoty záporné.

Autorka vytváří modifikovaný index, který zohledňuje pouze korupci a pomíjí ostatní výše uváděné složky správy. Pokud jsem metodiku pochopila správně, jde v podstatě o aplikaci přístupu použitého Evropskou komisí. Výsledný index je vydáván za regionální index korupce (RIC), i když v logice přístupu Evropské komise jde vlastně o index kontroly korupce, takže vysoká kladná hodnota znamená dle autorky nízký výskyt korupce. Tato interpretace není pro čtenáře zřejmá na první pohled a je navíc ještě komplikovanější, pokud se provádí korelační a regresní analýza. Za významnější problém však považuji předpoklad, že výskyt korupce lze měřit nepřímo pomocí úrovně její kontroly.

Porovnání Regionálního indexu korupce s indexem kontroly korupce postrádá smysl, protože kontrola korupce je významnou integrální součástí vytvořeného indexu.

Ze statistického hlediska nelze pominout otázku robustnosti výsledných indexů. Kompozitní indexy jsou sice velmi populární mezi uživateli, ale jejich konstrukce je problematická. Auctore jsou tyto skutečnosti známy a v tomto kontextu se odvolává na manuál OECD.

Další problematickou záležitostí je reprezentativnost regionálních průzkumů. Dle velmi hrubého odhadu vychází pro region NUTS II s 800 tis až 3 mil obyvatel cca 200 respondentů v regionálním průzkumu. To jistě není třeba dále komentovat. Jsem si pochopitelně vědoma skutečnosti, že tato výtka směřuje primárně k indexům publikovaným Evropskou komisí. (Poznamenávám, že pouze statistiky publikované Eurostatem jsou považovány za oficiální evropské statistiky splňující požadovaná kritéria kvality. Jednotlivé direktoráty Evropské komise mohou publikovat kvantitativní či statistické informace, ale ty mají spíš indikativní charakter a nejsou vázány přísnými kritérii kvality oficiálních statistik.)

Interpretační pochybnosti mohou vzbuzovat i výsledky statistických analýz prováděných na získaných regionálních indexech. Pokud jde o vztah mezi autorkou měřenou korupcí a ekonomickou výkonností regionů, byl prokázán jak vztah negativní, tak i pozitivní, ale i vztah nejednoznačný. V této části práce bych očekávala hlubší rozbor získaných poznatků.

Kapitoly 8 a 9

Pokud jde o výsledky a závěry disertační práce, postrádám hlubší zhodnocení a reflexi získaných poznatků. Některá tvrzení autorky považuji za nadnesená či nereálná, např. "Navržený Regionální index korupce představuje cenný zdroj informací zejména v oblasti zkoumání variability míry korupce či přesné kvantifikaci jejích dopadů na subnacionální úrovni", "při delší časové řadě a za splnění nutných předpokladů (není známo jakých) by bylo možno vymezit a kvantifikovat přesný dopad korupce na ekonomickou výkonnost v regionech soudržnosti nejen na území ČR" či návrhy protikorupčních opatření bude možno cílit na oblasti identifikované jejím výzkumem.

Tvrzení, že disertační práce vytvořila teoretickou základnu pro studie a analýzy zabývající se problematikou korupce, patří rovněž do kategorie příliš ambiciózní.

Celkové hodnocení

Oceňuji výběr tématu a šíři záběru práce. Autorka prostudovala řadu pramenů, i když se zaměřila především na dostupnou domácí, slovenskou či anglo-saskou literaturu. Zpracovala rozsáhlé soubory dat a prokázala znalost statistických metod. Práce dává dobrý přehled a představuje důležitý krok pro další výzkum korupce a jejího vlivu na výkonnost regionů. V tomto smyslu lze práci považovat za průkopnickou. Pokud bude výzkum pokračovat, doporučuji

1. Rozšířit ukazatele ekonomického výkonu o ukazatele reflektující dimenzi udržitelného rozvoje a životní úrovně (viz zmíněné statistické iniciativy Beyond GDP)
2. Přistoupit k přímé interpretaci ukazatele RIC jako kontroly korupce
3. Aplikovat metodiku na úrovni NUTS III, t. j. autentických regionů.

Práci doporučuji za podmínky uspokojivého zodpovězení mých připomínek či vyjádření se k návrhům na pokračování výzkumu, jež hlavní připomínky zohledňují.

Doc. Ing. Marie Bohatá, CSc.

12. 8. 2014

O p o n e n t s k ý p o s u d e k

Předmět posudku: Doktorská disertační práce „Korupce a její vliv na ekonomickou výkonnost regionů ČR“

Autor práce: Ing. et Ing. Veronika Linhartová

Školitel: doc. Ing. Jolana Volejníková, Ph.D., Fakulta ekonomicko-správní, Ústav ekonomických věd, Universita Pardubice.

Posudek vypracoval: prof. Ing. Jaroslav Macháček, CSc., Národohospodářská fakulta, Vysoká škola ekonomická v Praze

Konání obhajoby: 3.9.2014

Důvodů, proč se problém korupce vyskytuje v popředí pozornosti odborné i ostatní veřejnosti je nepochybně více než se obvykle soudí. Aktuálnost této tematiky v současnosti ilustruje kupříkladu složitá diskuse o podobě služebního zákona na půdě Parlamentu ČR. Avšak existují četné úkazy, které sice nejsou v centru polemik politických kruhů, avšak s problémem korupce úzce souvisejí, jak se ostatně připomíná i v předkládané práci.

Lze pozorovat, že korupce proniká mnoha způsoby do různých sfér ekonomické a sociální reality. Její účinky se problematicky projevují, i pokud jde o procesy, jejichž klíčovým aspektem je ekonomická výkonnost. Jak známo, územní celky tvoří systémy, které jsou z tohoto hlediska značně citlivé, především v důsledku velkého objemu veřejných prostředků, které jsou zde alokovány a využívány. Hodnocená práce se tedy zaměřuje na zásadní otázky, spojené s korupčním jednáním ovlivňujícím regionální vývoj. Je pojata způsobem, umožňujícím získat výsledky použitelné v teorii i v praxi, případně i v dalším výzkumu.

Hlavní cíl práce, jímž je návrh metody kvantifikace míry korupce na úrovni regionů soudržnosti v ČR, je spojen především s hypotézou heterogenity této proměnné v uvedených územních celcích. Další dvě, obsahově velmi blízké hypotézy prezentují předpoklad, že existuje vztah mezi korupcí a ekonomickou výkonností regionů, resp. že korupce tuto výkonnost ovlivňuje. Hlavní cíl práce je dostatečně vysvětlen a zdůvodněn, stejně jako s ním související cíle dílčí. Jak je v případě prostorové ekonomické analýzy příznačné, v centru pozornosti se ocitá regionální diferenciacce a s ní související územní a časové komparace.

Práci tvoří dvě vzájemně propojené části. Účelem první, kterou představují kapitoly 1-4, je poskytnout charakteristiku čtyř základní komponent následné analýzy, jimiž jsou regionalizace, regionální politika, fenomén korupce a pro vyjádření korupce vhodné kvantifikační metody a provést zhodnocení těchto komponent s ohledem na záměry práce. Druhá část je věnována meritě celé studie, jímž je charakterizování korupce prostřednictvím kvantifikačních postupů. Vymezení cílů, hypotéz a metodologie se poněkud neobvykle vyskytuje až v páté kapitole, tedy téměř v polovině textu, nicméně části předcházející těmto hypotézám lze považovat za určitou přípravu a vytváření poznatkové základny pro analýzu, týkající se vlastních záměrů práce.

Autor posudku měl příležitost oponovat podklad pro odbornou diskusi, který kandidátka zpracovala ke státní doktorské zkoušce, jenž zahrnoval základní teze, teoretická východiska a metodologické přístupy, u nichž se předpokládalo, že budou uplatněny při zpracování dizertace. Již z tohoto materiálu bylo patrné, že kandidátka disponuje rozsáhlými věcnými znalostmi v dané oblasti a také má potřebný přehled o použitelných metodologických prostředcích, které je schopna přizpůsobit účelu své práce. Pojetí a obsah disertace je ve vztahu ke zmíněnému materiálu zcela konsistentní.

Výchozí a klíčovou pojmovou kategorií, předurčující následnou analýzu, je „regionální rozvoj“. Netřeba zdůrazňovat, že jde o široký a v mnoha ohledech vágní koncept, jehož vymezení se více či méně u jednotlivých autorů liší. Při jeho posuzování bývají podstatná spíše hlediska, která nejsou zahrnuta, než ta, jež se preferují. Okruh mimoekonomických a quasi-ekonomických kritérií je zde široký a značně neurčitý. Protože je však hlavním zájmem autorky postihnout vliv korupce na ekonomickou výkonnost, pracovní vymezení rozvoje se v rámci dané tematiky koncentruje na charakteristiky výstupu ekonomických činností.

Pro takto chápaný rozvoj má podstatný význam regionální politika, jako systém nástrojů jeho podpory. Regionální politika obvykle není přímo zaměřena na omezování korupce, může však zahrnovat řadu prvků, které mají protikorupční účinky. V tomto smyslu autorka pojetí regionální politiky hodnotí a zaměřuje pozornost také na opačný úhel pohledu, totiž na oslabování jejích účinků a přínosů v důsledku korupčního chování. Rozměr územních celků, které se v práci sledují a působení veřejné správy v těchto celcích jsou zcela adekvátní příslušným výzkumným záměrům.

Teoretické pozadí pro vlastní kvantifikaci míry korupce představuje třetí kapitola, o níž se vedle srovnávání kvantifikačních metod opírá i hodnocení korupce v Česku a posuzování jejích efektů na výkonnost národních ekonomik. Autorka touto cestou získává vlastní náhled na využitelnost jednotlivých kvantifikačních přístupů pro řešení sledovaných problémů. Je přirozené, že otázky související s korupcí jsou v případě územních celků blízké působení veřejné správy a zadávání veřejných zakázek. Tato oblast proto tvoří těžiště zkoumání, na němž je založena analýza v druhé části práce. Vedle přímého využívání veřejných prostředků mohou mít nicméně korupční vztahy v územních celcích i jinou podobu, kupříkladu deformovaného konání soudních či policejních orgánů, narušení hospodářské soutěže nebo nepřijatelné monopolizace či zkreslených zpráv v médiích s regionální působností.

Kvantifikační postupy bezesporu přinášejí výsledky, umožňující vyhodnotit tendence v čase, provést prostorová srovnání, zhodnotit věcnou strukturu a podstatu sledovaných jevů. Fenomén, jako je korupce, nicméně významně implikuje subjektivní faktory ovlivňující zkoumání. I v případě svou povahou objektivních, tzv. tvrdých dat, se nelze vyhnout určité míře závislosti na postojích ekonomických aktérů a jejich ochotě sdělovat autentické údaje, na vyjádřeních příslušných zaměstnanců veřejné správy, na subjektivně pojatém zhodnocení účinnosti protikorupčních nástrojů apod., jak se upozorňuje v části 4.1.4. (str.49). Při interpretaci výsledků kvantifikačních metod je tudíž vhodné mít dostatečně na zřeteli i tyto jejich subjektivní stránky.

Ve svém pohledu na korupční chování v Česku autorka akcentuje některé úkazy, intenzita jejichž výskytu v českých podmínkách opravňuje k domněnce, že jde o specifické atributy českého hospodářského prostředí (str. 53-54). Takovýmto jevem je kupříkladu poskytnutí státní podpory určité oblasti podnikání, kdy úředníci, kteří tuto podporu zajistili, zde následně investují své vlastní prostředky. Podobně absence konkrétních opatření, jež by zabraňovala činitelům ve veřejné správě v soukromé podnikatelské činnosti přinášející střet zájmů a další obdobné okolnosti svědčí o relativně omezeném potenciálu pro protikorupční aktivity. V přehledu názorů na vliv korupce, pokud jde o ekonomickou výkonnost, zcela dominují negativní dopady (str. 61 – 66). Avšak objevuje se zde i několik odkazů na autory, kteří přisuzují korupci efekty pozitivní. Poukazují na určité okolnosti, vyvolané nebo podporované korupcí, které mohou stimulovat ekonomické záměry či jejich

uskutečňování usnadňovat. Vystává otázka, zda ekonomický přínos sám o sobě vyvažuje či ospravedlňuje chování, které není morálně či eticky přijatelné. I přes rostoucí význam, který moderní doba ekonomickému výkonu přisuzuje, se ekonomice obecně přiznává instrumentální funkce, ve smyslu zajišťování a podpory hodnot, o které se opírá dané společenství a mezi které také patří vyloučení falešného chování, ať již prosazováním odpovídajícího řádu a pravidel nebo cestou formování myšlení a morálního působení. Je otázkou diskuse, zda popisované efekty označovat jako „pozitivní“ nebo spíše jako důsledky korupčního chování, které mají efektivní ekonomické dopady. V příslušné části práce jsou přirozeně v tomto smyslu tyto efekty vysvětleny.

Aplikační část práce začíná, jak již bylo připomenuto, vymezením hypotéz, přehledem metod a postupů, které se autorce jeví pro účely příslušné analýzy jako nejvhodnější a zobrazením – formou synoptického schématu - postupného zpracovávání studie. Jako výchozí metodologický prostředek a základ pro konstrukci vlastních charakteristik, týkajících se korupce, volí autorka Evropský index kvality správy (EQI), kterým se podrobně zabývá v kapitole 6.1 (str. 79 – 102). Daná kapitola přináší četné parametry tohoto indexu, související údaje, srovnání a trendová vyhodnocení. V navazující kapitole 6.2 se vysvětluje modifikace způsobu výpočtu tohoto indexu, umožňující vytvoření Regionálního indexu korupce (RIC), který je vlastním autorčím návrhem a jenž ve studii představuje hlavní kvantifikační nástroj míry korupce. Validita RIC je dále ověřována podobnými postupy, jako v případě EQI. Tato část přináší četná cenná zjištění, plynoucí z aplikace RIC, potvrzuje se i podstatná regionální diference, pokud jde o hodnoty indexu, výraznější než kupříkladu u regionálního HDP.

Verifikace se provádí pomocí statistických postupů a nástrojů (Kendallův koeficient shody), nejprve na národní úrovni (ve vztahu k Indexu vnímání korupce (CPI) a indexu kontroly korupce, užívaného Světovou bankou (CC)), následně na regionální úrovni - ve vztahu k četnosti korupčních trestných činů, zachycených policejními statistikami. Výsledky těchto verifikací ukazují statisticky významnou shodu mezi hodnocením prováděným pomocí RIC a hodnocením na základě ostatních charakteristik. Četnost korupčních trestných činů je jako referenční charakteristika adekvátní. Při interpretaci výsledků verifikace však nelze opomenout nejistotu, pokud jde o míru odhalených korupčních činů, u níž se může vyskytovat

podstatná regionální variabilita. I v textu se poukazuje na vysokou míru latence této činnosti (str. 111).

Na verifikaci navazuje zkoumání hlavního námětu práce, jímž je vliv korupce na regionální ekonomický výkon. Územními celky, které představují předmět tohoto zkoumání, jsou české regiony soudržnosti, na něž je aplikován především RIC. Ekonomické charakteristiky, u nichž se sleduje korelace a také regresní závislosti vůči RIC představují HDP/obyvatel a čistý disponibilní důchod/obyvatel, hrubá přidaná hodnota, přímé zahraniční investice, počet zaměstnaných obyvatel a míra zaměstnanosti (nezaměstnanosti). Z korelačních propočtů se odvozuje rozdělení regionů do tří skupin – s negativním, pozitivním a nejednoznačným vztahem mezi RIC a vybranými veličinami. Převažuje třetí skupina, v níž se u příslušných regionů neobjevuje zřetelná pozitivní nebo negativní korelace. Jak autorka ve svém vyjádření k výsledkům korelace konstatuje, hospodářská výkonnost a úroveň je výsledkem působení řady faktorů, jejichž váha se může v rámci souboru regionů lišit, i vlivem interakce s korupčním chováním. Podstatné je zjištění souvztažnosti mezi korupcí a vývojem ekonomických veličin, jejíž intenzita a formy jsou závislé na podmínkách v tom kterém regionu.

Pokud jde o interpretaci výsledků regresní analýzy, provedené pro vybrané regiony, i přes zcela korektní statistický postup nelze pominout výše připomenutý předpoklad působení různých činitelů a výskytu specifických okolností v jednotlivých regionech, kterým možno přisuzovat vliv na ekonomickou výkonnost. Představa těsné závislosti HDP/ob. na míře korupce jako určující proměnné může být poněkud nekompatibilní s logikou běžného ekonomického dění. „Citlivost“ HDP je spojena s širším spektrem vlivů. Nicméně hypotéza inverzního vztahu, kdy růst HDP/ob či dalších obdobných charakteristik mění ekonomické prostředí v regionu a v některých případech a údobích více podněcuje korupci, nemusí být realitě vzdálená.

Účinky korupce ve vztahu k HDP a dalším veličinám tohoto typu mají různou podobu, na jedné straně kupříkladu oslabování konkurenčního prostředí, jindy to může být snížená efektivnost, týkající se vstupů a výstupů. Mezi poznatky, jež v práci nesporně zasluhují pozornost, je charakteristika souvztažnosti mezi intenzitou korupce (RCI) a rozsahem (hodnotou) přímých zahraničních investic. Možno se domnívat, že „úroveň“ či frekvence korupce působí v oblasti investic s časovým

posunem, přesto však lze předpokládat, že tendence narůstání korupce bude mít v regionu soustavnější vliv na investiční rozhodování.

Hodnota výsledků práce spočívá mimo jiné ve vyjádření územní diferenciace v dopadech korupce na regionální ekonomiku, ve zjištění tendencí v tomto ohledu a ve zhodnocení relativní váhy korupčních prvků v hospodářských procesech. V kapitolách osm a devět i v Závěru jsou poznatky, které naplňují cíl práce, odpovídajícím způsobem shrnuty a uspořádány tak, aby umožnily i posouzení verifikace výchozích hypotéz.

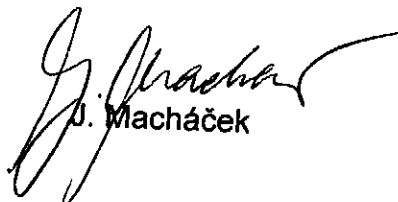
Autorka prostudovala a v práci využila široký a oborově rozmanitý okruh pramenů. Po stránce údajů, číselných přehledů (25 tabulek) i grafických aplikací (23 grafů a obrázků), které obohacují příslušný výklad a mají velmi dobrou technickou úroveň, stejně jako informační hodnotu, je práce kvalitně vybavena. Přílohy ke studii (celkem 11) jsou funkční, podporují argumentaci v hlavním textu, přinášejí podstatné a pro další odbornou práci využitelné údaje. Možno konstatovat, že práce je obohacující nejen pro odbornou komunitu působící v dané sféře, ale může být zdrojem poznání a inspirace také pro širší vrstvy zainteresované veřejnosti. Nepochybně bude publikačně využita, ať již jako celek nebo při rozdělení na tematické části, mnohé z nichž mohou být upraveny do formy samostatné studie. Lze očekávat, že autorčin zájem o tematiku obhajobou disertační práce neskončí. Úroveň hodnocené studie potvrzuje její předpoklady pro další vědeckou činnost.

Z á v ě r p o s u d k u :

Hodnocená disertační práce svědčí o značném zájmu autorky o danou tematiku, o velkém objemu kvalitní práce, která byla v souvislosti se zkoumáním problematiky z její strany vynaložena, stejně jako o jejích schopnostech soustředit a zpracovat rozsáhlé podkladové materiály, analyticky a interpretačně je využít i postihovat příčinné souvislosti mezi zkoumanými jevy. Práce obohacuje poznatkový fond pro příslušně zaměřený výzkum a je přínosem pro úroveň poznání v daných odborných oblastech. Kandidátka prokázala značné tvůrčí schopnosti. Studie splňuje požadavky kladené na disertační práci.

Doporučuji ji k obhajobě před příslušnou komisí a v případě úspěšné ústní obhajoby navrhuji udělení titulu Ph.D.

V Praze 14.8.2014

J. Macháček

Korupce a její vliv na ekonomickou výkonnost regionů ČR

Na výše uvedenou dizertační práci předkládám následující posouzení, a to jak po formální, tak i po obsahové stránce. Autorka postupovala podle pokynů své školitelky doc. Ing. Jolany Volejníkové, PhD.

Dizertační práce obsahuje kromě úvodu a závěru obsahuje 9 hlavních kapitol. Celkem má 158 číslovaných stran a přílohy na dalších nečíslovaných stránkách. Seznam příloh na poslední číslované straně 158 obsahuje 11 položek, z nichž 5 je převzatých (A až E), dvě (F a G) jsou vlastní přepočty z cizích zdrojů (týkají se regionálních indexů korupce států EU) a čtyři (H až K) jsou výsledkem vlastního zpracování (regionální indexy korupce a indexy vnímání korupce, resp. indexy kontroly korupce, a to vždy ve 2 variantách pro r. 2010 a 2013). Uvedeným rozříděním sice lze rozeznat vlastní práci autorčinu od převzatých názorů, nicméně celá práce se stává poměrně nepřehlednou.

Poněkud udivuje, že neprošla automatickou jazykovou kontrolou, která by odstranila závady v interpunkci a různé překlepy (ne všechny, např. na str. 32 – 4. řádek zdola *klientismus*, na str. 14 – 5.ř. shora nesprávně *superracionální* apod.). Nicméně po formální stránce lze celkové zpracování hodnotit kladně.

Seznam použité literatury obsahuje 123 položek, publikace (některé dostupné na internetu) jsou vesměs v češtině, slovenštině a angličtině, i když rejstřík národnosti autorů je zřejmě bohatší. Poněkud zaráží, že seznam zahrnuje necelých 10% prací publikovaných v poslední době (od r. 2010). Naopak seznam vlastních publikací autorky souvisejících s tématem (se 17 tituly, z nichž u 5 jde o samostatné autorství) zahrnuje jednu publikaci z r. 2011, 5 z r. 2012 a 8 z r. 2013; většinou jde o publikace českých univerzit. Autorka se v českém akademickém prostředí zřejmě již začala dobře uvádět, což je nesporné pozitivum.

Hlavním cílem dizertační práce je podle autorky návrh metody kvantifikace korupce na regionální úrovni. Jejím využitím lze stanovit míru korupce, již byly zasaženy jednotlivé regiony soudržnosti v ČR. Podle mého názoru jde o téma relativně nové, odpovídající současnému zvýšenému boji proti korupci, se snahou podchytit její problematiku v teritoriálních jednotkách menších než stát. Korupce je ožehavým problémem na celém světě, a to především zintenzivněným současným procesem globalizace. Její odhalování je stále složitější, protože soudobý technický vývoj umožňuje její dokonalou sofistikovanost; zabývají se jí i státy, které dosahují relativně uspokojivých ukazatelů. V České republice se korupce považuje za vážný problém na všech úrovních. Je důležité korupci mapovat, předcházet jejímu rozšiřování a činit opatření k jejímu postupnému vymýcení.

Hlavní kapitoly začínají od str. 13 a lze je charakterizovat takto:

Kap. 1: Region a jeho ekonomická výkonnost (str. 13-24)

V této kapitole autorka informuje o různých pojetích regionů. Pro potřebu dizertační práce vychází z evropského členění regionů (regiony soudržnosti). V celé práci chybí základní mapový podklad pro čtenáře, aby měl konkrétní představu tohoto teritoriálního vymezení. Zůstává ovšem otázkou, zda právě toto dělení je skutečně optimální variantou pro konečné řešení (zpětná vazba by měla směřovat k současnému krajskému zřízení).

Kap. 2: Regionální politika jako nástroj rozvoje regionů (str. 25-30)

Obsah této kapitoly v podstatě potvrzuje, že optimální variantou pro řešení by bylo respektování současného krajského zřízení v ČR včetně odpovědnosti příslušných politických představitelů.

Kap. 3: Teoretické vymezení korupce (str. 31-43)

Ačkoli si autorka všímá v této kapitole mnoha různých definicí korupce, vybírá si již pro vlastní využití v dizertační práci definici Transparency International: *zneužití veřejné funkce za účelem soukromého obohacení*. Upozorňuji, že v poslední době se doporučuje nesměšovat pojmy *corruption* a *bribery*, protože výhoda „zkorumpovaného činitele“ může mít zcela nemateriální charakter.

Kap. 4: Kvantifikace míry korupce a její vliv na ekonomickou výkonnost (str. 44-66)

Popisu kvantifikace a závažných problémů spojených se subjektivností hodnotitelů je věnována velká pozornost, i když se ukazuje jejich obtížná aplikovatelnost na problémy regionální. Kapitola je také doplněna podrobnou prezentací vývoje posuzování korupce v ČR s hlediska jejího postavení v EU. Je nutno připomenout, že výsledky práce české pobočky TI, z nichž autorka vychází, jsou sice v současné době přijímány většinou společností jako „*main stream*“, avšak existují rovněž ostré kritiky její činnosti dostupné na internetu (v poslední době žaloba Úsvitu na TI). Je třeba konstatovat, že problematikou korupce se dnes v ČR zabývá více organizací i badatelů.

K uvedeným 4 kapitolám v rozsahu 54 stran je třeba konstatovat, že jde o kompilaci důležitých oblastí, na něž teprve navazuje

kap. 5: Vymezení cílů, hypotéz a metod použitých při zpracování disertační práce (str. 67-76, tj. 10 stran) a další 2 kapitoly zabývající se řešením tématu (str. 77-141, tj. 64 stran).

Kap. 6: Návrh metody kvantifikace míry korupce na regionální úrovni (str. 77-115)

Jde o jádro celé disertační práce, v němž se autorka pokusila najít určité řešení s využitím existujících matematicko-statistických metod a indexů používaných zpravidla pro území celých států. Je ovšem nutno vzít v úvahu, že hodnocení má vždy subjektivní charakter hodnotitelů pověřených posouzením podle daných kritérií. Zde vzniká nebezpečí záměrné neobjektivity či nedostatečné znalosti některých hodnotitelů, např. i v možnosti zkreslení skutečného dosahu nějakého medializovaného skandálu. Jiným nebezpečím může být také určité ideologické hledisko vedoucí k *a priori* negativnímu postoji hodnotitele. Interpretací výsledných indexů může být ovlivněno následné rozhodování o ekonomicko - politických otázkách včetně mezinárodních souvislostí. V případě regionů zůstává závažnou otázkou např. výběr a uplatnění hodnotitelů ze zahraničních institucí, kteří se nemohou dostatečně orientovat v příliš lokálních otázkách.

Kap. 7: Korupce a její vliv na ekonomickou výkonnost regionů ČR (str. 116-141)

V této kapitole autorka analyzuje na základě výsledků předchozí kapitoly stav korupce v jednotlivých regionech soudržnosti v poměru k celostátnímu hodnocení.

Následuje 5 stran sumarizace (kap. 8 a 9 a závěr; bylo by účelnější sjednotit v jediném závěru, nejsem si však jista, zda nejde o předepsané členění závěru dané obecnými předpisy).

Otázky pro obhajobu:

Ing. et Ing. Veronika Linhartová by měla během obhajoby reagovat na moje připomínky uvedené v předchozí části posudku.

Dále doporučuji, aby na základě svého výzkumu a závěrů dizertační práce se vyjádřila:

- a) k realizaci žádoucího omezování a likvidace korupce v celé ČR a v jednotlivých regionech;
- b) k vazbě mezi metodami výzkumu a bojem proti korupci na základě změn politické a občanské kultury v ČR.

Závěr:

Zpracováním nového tématu korupce s pohledu regionů soudržnosti posunula autorka celou problematiku a odhalila mnoho úskalí pro konečné řešení. Podle mého názoru tím otevřela další směr vědeckého bádání, což může vést k účinnějšímu boji proti korupci v ČR včetně politických rozhodování v menších teritoriálních jednotkách.

Z tohoto důvodu práci doporučuji k obhajobě.

Doc. Ing. Lidmila Němcová, CSc.,
předsedkyně Společnosti pro etiku v ekonomice

Praha, 14. srpna 2014

3 strany. Lu